

GAUSDALS TIDENDE

NR. 4

2023

36. ÅRGANG

BORTE BRA MEN HJEMME BEST.

Undertegnede har nettop kommet hjem fra nesten 6 uker i USA og Canada. Under besøket i USA, i statene Wisconsin, Iowa og Minnesota, besøkte jeg flere lokale historielag og biblioteker. Hensikten med disse besøkene var å finne

opplysninger om utvandrede gausdøler og hva som skjedde med dem i deres nye hjemland.

Første stopp ble det Norsk-Amerikanske Historielaget med kontorer og et enormt arkiv på St. Olaf College i Northfield, Wisconsin. Det viste seg at arkivaren, Kristina Warner, hadde slekta si fra Brøttum, så vi var snart på god bølgelengde. Her ble det to lange og veldig interessante dager.

I Iola, i staten Wisconsin, gjorde jeg en avtale med Iola Historical Society, om at vi skal holde tett kontakt, utveksling av medlemsblad (Gausdal Tidende for vår del), og arbeide for å styrke kontakten mellom etterkommere av utvandrerne og Gausdal. I området rundt Iola, slo hundrevis av gausdøler seg ned, og det finnes mange etterkommere i området. Dette historielaget har et stort arkiv, og jeg satt her og jobbet i nesten tre dager. Her deltok jeg også på det månedlige medlemsmøtet og fortalte om Gausdal og viste bilder.

Like ved ligger Waupaca, og her satt jeg også en dag. Her var det ikke like mye å finne, men en del opplysninger fant jeg også her. Her virket det som om at mange dansker hadde slått seg ned.

Westby har to historielag, og selv om jeg brukte en del tid her, så står det fremdeles mye igjen å se på. Også her deltok jeg på et møte i laget «History Alive», og her var det folk fra begge lagene tilstede. Westby Historical Society har et eget hus med utstillinger og arkiv. Det samme har History Alive prosjektet faktisk bare rett over gaten.

Fra Wisconsin reiste jeg med masse bøker i bagasjen, noe som gaver og andre kjøpt. Disse blir å finne i vårt eget bibliotek i Prestegarden.

Fra Wisconsin ble Decorah i Iowa neste stopp. Her satt jeg en dag på biblioteket til Vesterheim-museet, det største norsk-amerikanske museet i USA.

Så bar det videre til Minnesota og Madelia. Dette var også et sted der mange fra Gausdal slo seg ned. Planen var å besøke kirkegården og finne graver etter gausdøler, men når jeg oppdaget at det var hele 8 kirkegårder i området så ga jeg opp det prosjektet. Det ble med en dag på biblioteket.

Neste stopp var Willmar og historielaget der. De har, som de andre jeg besøkte, et stort arkiv, og det ble også et par dager her. I tilknytning til arkiv og kontor har de også et fint museum.

Siste stopp i USA ble Fergus Falls i Otter Tail County. Igjen et stort arkiv og museum. Som alle andre steder ble jeg mottatt med åpne armer og fikk all den

hjelp de kunne gi. Mye var allerede plukket fram innen jeg kom, og bare lå og ventet på meg.

Flere av de besøkte historielagene har fast ansatte, og etter det jeg forsto, så var de lønnet gjennom kommunen. Ellers så var det stor frivillig innsats over alt, og med faste åpningstider gjennom hele uka. Store og imponerende arkiv der det fantes veldig mye slektshistorie, utklipp fra aviser, bøker og mye annet interessant stoff.

Fra Minnesota gikk turen min videre til Canada, med besøk hos slekt i Saskatchewan og Vancouver i British Columbia. De siste par besøkene jeg hadde tenkt å gjøre den siste uka, måtte dessverre avlyses. Vinteren gjorde sitt inntog nordpå, og jeg hadde bare sommerdekk på den leide bilen. Det ble likevel mellom 7-8000 km på veiene «over there».

Kirka på bildet er Country Coon Prairie kirke ved Westby, og med en stor kirkegård der mange gausdøler har funnet sitt siste hvilested.

Arne Halvorsen

.....

UTVANDRING NORDOVER

Vi har tidligere skrevet litt om gausdøler som reiste nordover for å søke lykken der. Vi har vært innom Grong og Høylandet.

Denne gangen blir det litt om de som reiste til Mosvik, og gjorde trøndere av seg. Listen har vi fått fra Mosvik Historielag. De nevner at det ganske sikkert er flere enn de nevnte, for ikke alle kontaktet presten, og denne lista er tatt fra kirkeboka.

1843 Iver Christophersen Budsbergeie, 20 år.

1835 Ungkar Ole Melgaardsbekken, 22 ½ år.

1836 Enkemann Anders Andersen Bøe, 52 år.

1838 Ungkar Jens Amundsen Nerstad (? Nustad?), 18 ½ år.

Pigen Ingeborg Guldbrandsdatter Kløveie (Klævaeie?)

Kone Anne Olsdatter, 38 år, og barna Ole, 9 år, Ole, 6 år, og Rannei, 3 år.

Ektemann Johs. Olsen Benlieiet, 38 år. (Ble husmann).

1839 Nils Jørgensen Kampsveen. 8 år (?)

Erik Olsen Kalstad, 22 år.

Ole Olsen Kalstadstuen, 22 år.

Soldat Carelius Torgersen Kraabøl, 25 år.

Hans Torgersen Kraabøl, 16 år.

Ungkar Simen Eriksen Høeiet (?), 22 år.

Ektefolkene Kristen Iversen søndre Holseiet (?), 48 år og hustru Rannei Olsdatter, 43 år og barna Synnølv, 21 år, Anne, 17 år, Ole, 16 år, Kari, 11 år og Marit 5 år.

Ektefolkene Torger Halvorsen Kraabøl, 63 år, og kone Rønnaug Simensdatter, 55 år og barna Oline, 20 år, Mathea, 19 år, og Amund, 14 år.

Dreng Iver Christensen Skoufl. (?), 24 år.

Ektefolkene Hans Amundsen Lillebakklund (?), 43 år og Ane Poulsdatter, 41 år og barna Even, 6 ½ år og Ole ½ år.

Ektefolkene Morten Gundersen Bakken 35 år og Ane Olsdatter, 35 år, og barna Gunder, 15 år, Mari, 12 år, Amund, 10 år og Ane 5 år.

Dreng Gunder Nilsen Lodengaardseiet, 27 år.

Ungkar Haldor Amundsen Hustad (Nustad?), 19 år.

Ungkar Amund Jørgensen Kraabøl 5 ½ år.

1839 Amund Erlandsen Kraabøl og hustru Ingeborg Iversdatter nordre Solberg.

Barn, Ane, 18 år og Marthe, 12 år. De gikk til fots ned kløvhest over Dovrefjell til Trondheim, Til Mosvik i 1844.

1841 Ungkar Amund Olsen Kalstadrud, 23 år.

Ungkar Ole Torgersen Bølien

1842 Ektefolkene Ole Olsen Børde, 44 år, og Ane Olsdatter, 31 år. Sønn Ole 7 år.

1843 Ungkar Hans Amundsen Nustad, 23 år.

1845 Ungkar Johan Pedersen, 16 år

1846 Gift mann Stener Johnsen Forseteiet og hustru Martha Olsdatter. Barn

John, 13 år og Ingeborg, 8 år.

Ungkar Erik Stenersen Forseteiet, 23 år.

Ungkar Peder Stenersen Forseteiet, 23 år.

1847 Peder Pedersen Lodengaardsbakken, 17 år.

1860 Pike Eline Eriksdatter Bølien, 36 år.

Julemarked.

Gausdal Historielag blir som vanlig å finne på julemarkedene i Østre Gausdal Bygdahus og på Aulestad. Vi stiller med et godt utvalg i bøker, bl. a. våre nyeste utgivelser, Gausdalsminner 20 og Slekt, gårder og boplasser, Follebu del 1. Den nye boka om Espedalen, skrevet av Janna Weidemann og Odd Arild Stubberud, blir å få kjøpt her, og dette er virkelig en fin og interessant bok. Anbefales! Husk – Bøker er den beste julegave.

STORTINGSMANN ERIK MATHIASSEN ENGE.

Artikkel av Knut Eggan, trykket i en av Lillehammeravisene.

Erik Mathiasen Enge vart fødd på Enge i Østre Gausdal den 3. mars 1852. Far hans var Mathias Eriksen Enge, som kom ifrå Midtvold i samme bygda, og mora var Kristine Gundersdatter Fougner. Ho var syster til tidlegare stortingsmann Chr. Fougner. Erik M. Enge gjekk på folkehøgskulen til Chr. Brun, etter at denne hadde vorti flytt frå Sel til Gausdal. Den 26. juni 1876 gifta han seg med Else Olsdotter Hoft, født den 22. november 1855, som var dotter til Ole Christensen Hoft på Gaupar i Lom og Rønnaug Eilivsdatter. I 1879 tok han over farsgarden Enge.

Erik M. Enga var i ei årrekkje medlem av heradsstyret og i åtte år var han ordførar. Han var medlem av amtskulestyret i fire år og formann i to år. I ei årrekkje sat han som medlem av hovudstyret for statsbanene og frå 1896 til 1913 sat han i avdelingsstyret for Norges Bank på Lillehammer. Han var dessutan medlem av matrikulkommissjonen i 1910.

Enge var stortingsmann for Oppland frå 1898 – 1906, då han representerte Venstre på tinget. Frå 1910-1912 representerte han det «Frisinnede Venstre» og frå 1928-1930 Bondepartiet. Han var dessutan medlem av ei lang rekke komitear, særleg då dei som hadde med landbruket og statsbanene å gjera, og dessutan av Lagtinget i nokre år. I 1905 var han medlem av den stortingsdeputasjon som hadde i oppdrag hjå Christian IX å be om å få Prins Carl til norsk konge.

Erik M. Egne var landbruksminister i Bratli si regjering fra 19. februar 1912 til 30. januar 1913. Han tok i denne tida initiativet til fjell-lovkomiteen. Den la fram ei innstilling som vart brukt til den seinare framsette proposisjon som førte til fjell-lova av 12. mars 1920. Frå 1928-1930 var han formann i Bondepartiet.

I Gudbrandsdalen var Enge ein akta og æra mann. Hans offentlege liv var i fyrste rekkje via interessane til folket på landet og då særleg bøndene. Han var ein sikker og påliteleg bonderepresentant. Hans offentlege innlegg, enten det nå var i tale eller skrift, var sindige og vel overtenkte, prega av karakteren og temperamentet til ein stø og sunn bonde. For sitt store politiske virke vart han tildelt St. Olavs orden, og ei lang rad mindre utmerkingar.

Enge døydde på garden sin i Østre Gausdal i 1933.

EI HISTORIE OM VIS KNUT.

En ettermiddag satt han inne på en gård i Svatsum. Plutselig ble han urolig og rar, og kona på gården spurte om han var syk. – Men nå dør Anders Rognlien. Jeg hører de synger så vakkert for ham, svarte Vis-Knut.

Kona så på stueklokka, som viste halv fem. Dagen etter fikk hun høre at det var tilfelle at Anders Rognlien var vandret – dagen før klokka halv fem.

Nytt datautstyr er på plass på kontoret. Gausdal Historielag vil takke Gausdal Kommune for den økonomiske støtten gitt fra «Kampesveefondet».

Visit to America.

I just returned home from almost 6 weeks in the US and Canada. More than half of my time in North America was spent doing research for my writing of the history of the immigration from Gausdal to North America. I spent time at the Norwegian-American Historical Association at St. Olaf College in Northfield, Minnesota. I visited the historical societies in Iola, Waupaca and Westby in Wisconsin, I spent a day in the library of the Vesterheim museum in Decorah, Iowa, and visiting historical societies and libraries in Madelia, Willmar and Fergus Falls in Minnesota.

Last summer, we, in Gausdal Historical Society, had the great pleasure to meet and help, many who came from the US and Canada looking for their «roots» and relatives in Gausdal. It is always very nice to meet YOU, and to help in the best way we can. We visited farms all over Gausdal, and some of you could meet relatives. Some of you only had remains of a foundation, which once had been a home, to visit. The old houses long gone. I think that many of you, after visiting, and seeing those old places, will get a better understanding of why so many of your ancestors made the decision to immigrate and look for a better life on the other side of the Atlantic Ocean. A hundred acres or more in North America must have been like a dream, for those who tried to make a living on an acre or two here, with maybe a cow and a couple of sheep. Many had no land at all, just living in a small cabin, and depended entirely on the farmer they were working for as a *husmann*.

Some of you, most of you in fact, brought back a small stone from the old foundations or even a little soil to put on the graves of the old immigrants.

We will be here for you next time you visit Gausdal!

.....

The long list of names you will see over, is of people who left Gausdal and moved to Mosvik in Trøndelag. There were many people who left Gausdal looking for a better future in the north of Norway before the immigration to North America started. The first immigrant from Gausdal as we know about left in 1839.

.....

We are always looking for information about people who immigrated from Gausdal and to the US and Canada, so if you have any..... Pictures are also of great interest!

GAUSDAL HISTORIELAG.

VOLDSBRUVEGEN 6 B,

2651 ØSTRE GAUSDAL.

Epost adresse: post@gausdalthistorielag.no

Kontoret er åpent på onsdager fra kl. 16 til 18, eller etter avtale.

Leder: Arne Halvorsen   tlf. 911 24 988

Nestleder: Svein Fyksen

Sekretær: Ivar Lauritsen

Styremedlem: Jørgen Moen

Styremedlem: Inga Johanne Pighaug

Styremedlem: Gudbrand Myklebø

Styremedlem: Ole Simen Finsveen

Fast møtende vara: Marit Hjelmstad

Leder boknemda Slekter og Garder: Ivar Lauritsen

Leder boknemda for Gausdalsminner: Marit Hjelmstad

Leder Ulsrudutvalget: Birgit Kraabøl

Leder Fotogruppe: Tor Korsvold

Leder Kilderegistrering: Gunnar Rundtom

Leder Utvandrergruppe: Arne Halvorsen

Arkivar: Kjell Håkon Reistad